

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Reilusti eteenpäin kohti vuotta 2050

Kirjoituksia Uudenmaan tulevaisuudesta

Reilusti eteenpäin kohti vuotta 2050
Kirjoituksia Uudenmaan tulevaisuudesta

Uudenmaan liiton julkaisu E 260 - 2025
ISBN 978-952-448-608-8
ISSN 2341-8885

Ulkoasu: Anni Levenon
Valokuvat: Tuula Palaste, Adobe Stock, Mostphotos

Julkaisija: Uudenmaan liitto
Julkaisu-aika 1/2025

Helsinki 2025

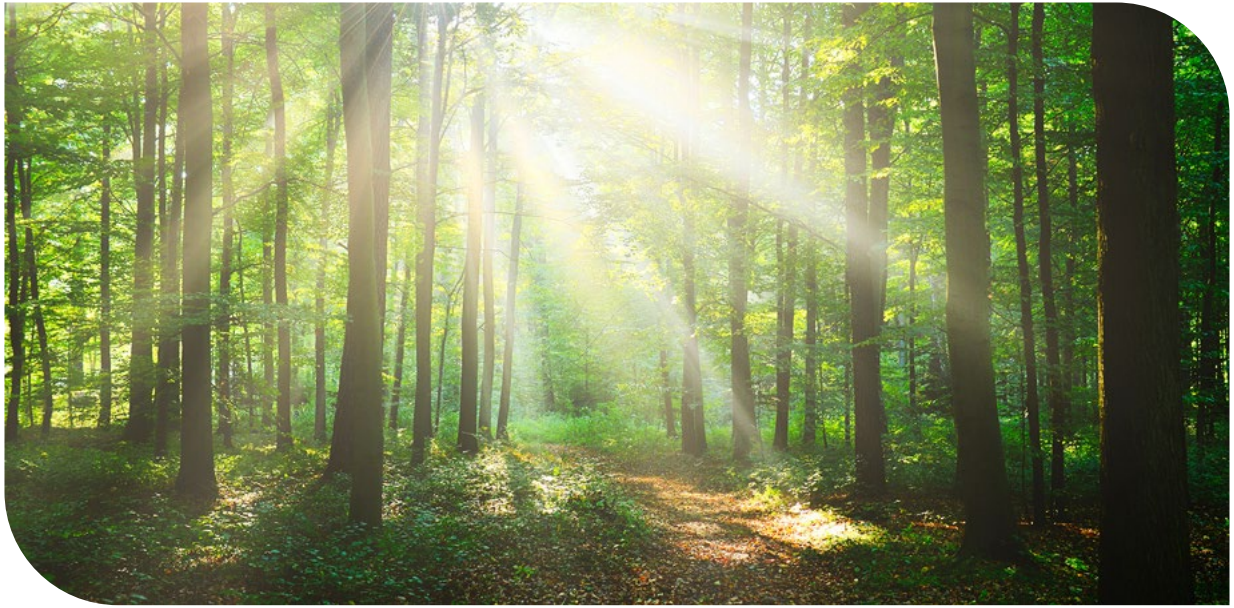
Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

Sisällys

Johdanto.....	4
Lotta Nymann-Lindegren: Uusimaa – Unelmaratkaisu Euroopalle	5
Maija Urponen: Ylirajainen Uusimaa	7
Pasi Saukkonen: Uudestamaasta maahanmuuttomaakunta?	9
Leea Lakka: Lukutaidon rapistumisessa heijastuu koko yhteiskunnan polarisaatio	12
Sofia Laine: Nuoret ja tulevat sukupolvet ainoalla planeetallamme	14
Kari Herlevi: Ei pelkästään poutapilviä Suomen kiertotaloustaivaalla.....	17
Minna Pappila: Luonto osana kuntien toimintaa	19

Johdanto

Uudenmaan visio vuodelle 2030 on ”Reilusti edellä”. Tämä, Reilusti eteenpäin kohti vuotta 2050 -julkaisu kokoaa yksiin kansiin seitsemän blogikirjoitusta, jotka on julkaistu Uudenmaan liiton sivuilla vuoden 2024 ja tammikuun 2025 aikana.

Reilusti eteenpäin -kirjoitussarjan teksteissä pyritään näkemään tulevaisuuden mahdollisuuksia nykyhetken kehityskulkujen valossa. Olemme halunneet antaa puheenvuoron eri alojen asiantuntijoille eräänlaisina kurkistuksina tulevaisuuteen. Kyse on tulevaisuuden jäsentämisestä, mutta myös nykyisyyden hallinnasta.

Uudenmaan liitto on maakunnan tulevaisuuden rakentaja. Kehittämistyössä olemme tukevasti kiinni nykyhetkessä ja Uudenmaan kehittämisen tavoitteet määrittävä Uusimaa-ohjelma tehdään aina neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Alueen kehittäminen vaatii kuitenkin pitkäjänteisyyttä ja edellyttää ymmärrystä paitsi nykytilanteesta, niin myös katsomista pidemmälle tulevaisuuteen.

Tämä kirjoitussarja on yksi askel valmistautumisessa tulevaan Uusimaa-ohjelmaan 2026–2029. Samalla kun linjaamme Uusimaa-ohjelmassa maakunnan kehittämisen suunnat neljäksi vuodeksi yhdessä maakunnan toimijoiden kanssa, pyrimme myös pitämään silmät auki tulevaisuuden mahdollisille kehityskuluille. Haluamme tarjota virikkeitä päätöksenteon tueksi sekä ajatuksia työskentelyyn kaikille kehittämistyötä tekeville.

Tulevaisuus määritellään yhdessä. Uudenmaan vision mukaisesti olemme matkalla kohti entistä reilumpaa tulevaisuutta. Toivomme, että nämä kirjoitukset inspiroivat ja tukevat myös sinun työtäsi.

Kirjoittaja **Lotta Nymann-Lindgren** työskentelee Elinkeinoelämän keskusliitossa EU-asioiden johtajana.

Uusimaa – Unelmaratkaisu Euroopalle

On huhtikuu, ja taivaalta pyryttää lunta. Vaikka ailahtelevainen kevät on tuttua, tuntuvat viime vuosien vaihtelut yhä huolestuttavammilta. Se näkyy myös Euroopan tulevaisuudesta käytävässä keskustelussa. Ilmastonmuutoksen ohella kannamme huolta sodista ja pandemiosta, vihapuheesta ja vastakkainasettelusta, luontokadosta ja lukutaidosta. Tuntuu, että tulevaisuudenusko on koetuksella.

Siitä on syytä olla huolissaan. Mikään ei ole niin vaarallista kuin kyynisyys, koska se murentaa pohjaa toimeen tarttumiselta. Ja sitä taas tarvitaan kenties enemmän kuin koskaan. Tekemistä nimittäin riittää. Vaikka Suomi on pieni, ovat mahdollisuutemme suuret.

Uusimaa on monella tapaa kuin Suomi pienoiskoossa.

Vuonna 2050 Euroopan on tarkoitus olla maailman ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa. Se vaatii merkittävää määrää investointeja ja uusia teknologioita, mutta myös ajattelun muutosta. Kestävä kasvu pakottaa meidät ajattelemaan tulevaisuutta. Se voi olla valoisa, jos vain tartumme niihin mahdollisuuksiin, joita vihreät teknologiat ja toimintamallit meille tarjoavat.

Uusimaa on monella tapaa kuin Suomi pienoiskoossa. On sekä suurkaupungin kansainvälistä vilinää että uinuvia kyliä, saaristoa ja maaseutumaisemaa. Monipuolista kulttuuritarjontaa, historiallisia nähtävyyksiä mutta myös omaa rauhaa ja tilaa hengittää. Juuri niitä asioita, joita moni tulevaisuutta kenties hieman ahdistunein aatoksin odottava kaipaa.

Euroopan kilpailukyky rakentuu kestävän talouden, elinvoimaisten ja innovatiivisten yritysten, osaavien ja aktiivisten ihmisten sekä hyvinvoivan luonnon varaan. Siksi olen uusi-maalaisena optimisti. Kun investoidaan kestäviin

energiamuotoihin ja osaamiseen, edistetään kiertotaloutta, vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä vaalitaan elinvoimaista ja monipuolista kulttuurielämää, luodaan edellytykset hyvälle ja kestäväälle tulevaisuudelle niin paikallisesti kuin eurooppalaisittain.

Nämä eivät ole unelmia, vaikka sille kenties kuulostavatkin. Unelmille tuovat konkretiaa esimerkiksi Suomeen kaavailut vihreät investoinnit, joita Elinkeinoelämän keskusliitto EK tilastoi vihreiden investointien dataikkunassa. Yksistään Uudellemaalle niitä on alustavien tietojen valossa suunnitteilla jo kymmenen miljardin euron edestä esimerkiksi puhtaan teräksen tuotantoon, vetyvoimaan ja liikenteen sähköistämiseen. Maatuulivoimaa ja siirtoverkkoja koskevat investoinnit tulevat sitten vielä tähän päälle. Investoinnit tuovat työpaikkoja ja osaamista ja ennen kaikkea kaivattua näkymää kestävämpään tulevaisuuteen.

Ei siis kannata vaipua epätoivoon. Eurooppa on suurten haasteiden edessä, mutta jos unelmat – ja ratkaisut – ovat sellaisia kuin Uudellamaalla, kannattaa niihin ehdottomasti uskoa. Kyynikot muuttakoot muualle.

Investoinnit tuovat työpaikkoja ja osaamista ja ennen kaikkea kaivattua näkymää kestävämpään tulevaisuuteen.

Kirjoittaja **Maija Urponen** on Kaupunkitutkimus TA:n yrittäjä ja kaupunkitutkija, joka väitöskirjassaan vuonna 2010 käsitteli Helsingin olympialaisten merkitystä Suomen kansainvälistymiselle ja kaupungistumiselle.

Ylirajainen Uusimaa

2050-luvun Uudellamaalla kansainvälisyys on läsnä kaikkialla. Ylirajaisen maakunnan kaupungeissa tarvitaan kestäviä liikkumisen ratkaisuja, niitä tukevaa tutkimusyhteistyötä ja paikkaan – ei enää syntyperään – perustuvaa identiteettipolitiikkaa.

Helsingin vuoden 1952 olympialaisia on pidetty yhtenä Suomen kansainvälistymisen merkkipääluna. Aikanaan ne olivat valtava voimainponnistus, kun kisavieraille haluttiin näyttää, että sodan jaloista oli noussut moderni ja edistyksellinen länsimaa. Seutulan lentokentän, Olympialaiturin ja merenalaisen puhelinkaapelin rakentaminen Suomesta Ruotsiin tarkoitti, ettei Suomi ”olekaan enää niin syrjäisessä asemassa kuin ehkä aikaisemmin luultiin vaan melkeinpä maailman valtakeskusten esikaupunkina”, kuten lehdistö asiasta raportoi.

Oma urakkansa oli kisavieraiden majoittaminen asuntopulasta kärsivässä Helsingissä. Kisojen suurimpia rakennushankkeita oli Käpylän kisakylä, jonka tehostevärit valittiin muisuttamaan kansojen välisestä ystävydestä. Kisakylän keittiössä valmistettiin niin italialaisen,

latinalaisamerikkalaisen kuin itämaisenkin keittiön antimia ja kansainvälinen kysyntä synnytti kaupunkiin monin paikoin uusia ravintoloita, tanssipaikkoja ja tapahtumia.

Vajaan 400 000 asukkaan Helsingissä kymmenet tuhannet ulkomaiset kisavieraat olivat näkyvä mutta väliaikainen lisä. Aikalaiskolumnistin sanoja lainatakseni, ”he tulivat, näkivät, lähtivät ja me jäimme tänne”.

Kun Suomessa vuonna 2052 vietetään Helsingin olympialaisten satavuotisjuhlaa, kansainvälisyys ei enää ole eksoottinen erikoisuus vaan osa uusimaalaisten tavallista arkea. Muuttovoiton ansiosta Uudenmaan väkiluvun kasvun ennakoidaan jatkuvan yli 2050-luvun.

Muuttajia ja syntyperäisiä uusimaalaisia yhdistää yhä useammin se, että heidän perhesuhteensa ulottuvat Suomen rajojen ulkopuolelle. Moni kuuluu työnsä tai vapaa-aikansa puolesta yhteisöihin, joiden jäseniä asuu eri puolilla maailmaa ja joiden vaikutuspiiri on paljon Suomea laajempi.

Nämä rajojen yli ulottuvat yhteisöt muokkaavat uusimaalaista elämää – Uudenmaan kulttuuria, ajattelutapoja, toimintamalleja ja taloudellisia suhteita – ja uusimaalaista identiteettiä. Kaiken tämän seurauksena 2050-luvun Uusimaa on ylirajainen maakunta, jossa kansallisvaltioiden rajat ylittävä vuorovaikutus ja vaihto ovat läsnä kaikkialla.

2050-luvun Uudellamaalla ylirajainen vuorovaikutus ulottuu myös harvemmin asutuille alueille, mutta erityisen leimallista se on kaupungeissa. Kaupungeissa työnteon ja vapaa-ajan mahdollisuudet vetävät puoleensa muuttajia, jotka puolestaan houkuttelevat kaupunkeihin uusia yrityksiä ja palveluita. Muuttajien työvoimalle on kysyntää kautta linjan, niin matalan kuin korkean palkkatason ammatteihin. Sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväälle kaupunkikehitykselle ylirajaisia yhteyksiä omaavan väestön lisääntyminen on sekä haaste että mahdollisuus.

Ylirajainen arki lisää ihmisten tarvetta liikkua paikasta toiseen, sillä tärkeät ihmissuhteet eivät elä pelkän verkon varassa. Elämä planetaaristen rajojen puitteissa vaatii kuitenkin mittavia investointeja kestävään saavutettavuuteen.

Sata vuotta täyttävä Helsinki-Vantaan lentokenttä voi edelleen olla koko Suomen portti muuhun maailmaan vain, jos lentoliikenteen ekologisen jalanjäljen pienentämiseksi tehdään radikaaleja uudistuksia. Erilaisten uusimaalaisten osaaminen, tiedot, taidot ja ylirajaiset verkostot antavat kaupunkiseudulle kasautuessaan tutkimus- ja innovaatioyhteistyölle puitteet, joiden ansiosta uraauurtavat uudistukset ovat mahdollisia.

Ylirajaiset yhteydet lisäävät elämäntapojen moninaisuutta ja tuovat uudenlaisia asumiseen ja työpaikkojen sijaintiin liittyviä toiveita ja vaatimuksia. Uudet toiveet ja tarpeet antavat tilaisuuden rakentaa entistä monimuotoisempaa kaupunkia, mutta samalla ne voivat lisätä rakentamisesta aiheutuvia ristiriitoja.

2050-luvun Uusimaa on ylirajainen maakunta, jossa kansallisvaltioiden rajat ylittävä vuorovaikutus ja vaihto ovat läsnä kaikkialla.

Elämänpiirien eriytyminen vaatii kaikilta kaupunkilaisilta erilaisuuden, epävarmuuden ja kompromissien sietämistä, uudenlaista kykyä dialogiin ja vahvaa halua tasavertaisiin kohtaamisiin erilaisia näkökantoja edustavien kaupunkilaisten kesken. Kaupunkisuunnittelulta ne edellyttävät kunnianhimoisia tilallisia ja liikenteellisiä ratkaisuja.

Ylirajaisissa kaupungeissa segregaaation ehkäisyn rinnalla on kysyntää toimenpiteille, jotka auttavat luomaan paikkaan – ei syntyperään – perustuvaa yhteisyyttä, omistajuutta ja kuulumisen tunnetta. Tässä kaupungeilla ovat kumppaninaan aktiiviset ruohonjuuritason toimijat. Yhteistyö eri tason toimijoiden kesken varmistaa, että myös globaaleilla investointimarkkinoilla toimivat kiinteistökehittäjät kokevat omakseen vastuun edistää paikallista kestävyttä.

Helsingin olympialaisten edellä 1950-luvun alussa kansainvälisyyteen kohdistui suurten toiveiden lisäksi vahvoja pelkoja, joiden taustalla oli huoli suomalaisen kulttuurin katoamisesta ja sosiaalisen järjestyksen järkkymisestä. On helppo nähdä, että samanlaisia toiveita ja pelkoja liittyy myös ylirajaiseen elämänmuotoon. 2050-luvulle tähdättäessä kyse on kuitenkin vain siitä, miten osaamme tässä ja nyt ottaa huomioon sen, että globaalit ilmiöt ja kansainvälisyys on Uudellamaalla jäädäkseen, osa paikallista kulttuuria ja elämää.

Kirjoittaja **Pasi Saukkonen** on politiikan tutkija, ja työskentelee Helsingin kaupunginkanslian kaupunkitietopalveluissa. Hän on julkaissut runsaasti maahanmuutosta, kotoutumisesta ja kotouttamisesta ja monikulttuurisesta yhteiskunnasta.

Uudestamaasta maahanmuuttomaakunta?

Kansainvälistä liikkuvuutta käsittelevässä kirjallisuudessa on jo pitkään erotettu maahanmuuttomaat omaksi ryhmäkseen. Sillä on useimmiten tarkoitettu niitä valtioita, joissa kansakunnan on ajateltu muodostuvan vapaaehtoisesti sinne muuttavista ihmisistä.

Klassisia maahanmuuttomaita ovat siten olleet Yhdysvallat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti. Uudessa maailmassa on aloitettu uutta elämää. Pitkään ajateltiin, että nämä yhteiskunnat ovat myös ikään kuin sulatusuuneja, joissa vanhat identiteetit tekevät tilaa uudelle ja yhteiselle.

Viime aikoina on käytetty myös kasvavassa määrin termiä maahanmuuttokaupunki (city of migration). Tällaisen kaupungin olemukselle, identiteetille ja toiminnalle on olennaista ihmisten muutto sisään ja ulos, alati muuttuva väestö.

Joillain maahanmuuttokaupungeilla on pitkä historia, toisista on vasta viime aikoina tullut

sellaisia. Yhdet ovat sujut asian kanssa, toisissa muutokseen suhtaudutaan vastahakoisemmin. Kaikkia leimaa etninen, kielellinen, uskonnollinen ja muu kulttuurinen moninaisuus.

Suomi on ollut laajemman maahanmuuton kohdamaa noin 35 vuotta. Muutto on kuitenkin pitkälti kohdistunut yhdelle kaupunkialueelle. Pääkaupunkiseudulla asuu noin puolet Suomen ulkomaalaistaustaisesta väestöstä. Pitkään ylivoimainen ykköskohde oli Helsinki.

Ajat ovat kuitenkin muuttuneet. Ensin Espoo ja Vantaa menivät ulkomaalaistaustaisten väestöosuudella reilusti Helsingin ohii. Viime vaiheessa muuttoa ja sen seurauksena kasvua on alkanut suuntautua entistä enemmän myös muualle Uudellemaalle.

Onko Uudestamaasta tulossa maahanmuuttomaakunta? Jos on, mitä se tarkoittaa ja miten siihen pitäisi suhtautua? Voiko maakunta tehdä

jotain sen eteen, että maakunnan yhteinen etu toteutuisi muuttuvassa maailmassa mahdollisimman täydellisesti?

Miltä Uusimaa näyttää nyt kansainvälisen muuttoliikkeen näkökulmasta? Vuoden 2023 lopussa ulkomaalaistaustaisten osuus maakunnan väestöstä oli 18 %, Manner-Suomen maakunnista selvästi eniten. Noin 320 000 ulkomaalaistaustaisesta neljä viidesosaa on syntynyt ulkomailla.

Maakunnan ulkomaalaistaustaisista 86 % asuu pääkaupunkiseudulla, eli tässä mielessä Suomeen muuttaneet ja heidän lapsensa ovat alueellisesti yhä hyvin keskittyneitä. Muutosta on kuitenkin tapahtumassa, ja se näkyy tuoreimmassa väestökehityksessä selvästi.

Vuodesta 2010 vuoteen 2023 ulkomaalaistaustaisen väestön kasvuprosentti on ollut maakunnan kaikissa kunnissa vahva. Tuusulassa ulkomaalaistaustaisten määrä on yli nelinkertaistunut. 200 prosentin kasvuprosentin raja on rikkoutunut pääkaupunkiseudun ulkopuolella myös Järvenpäässä, Keravalla, Kirkkonummella, Mäntsälässä, Nurmijärvellä, Sipoossa ja Tuusulassa.

Yhdet muuttavat Suomeen ulkomailta, toiset muualta Suomesta. Uusimaa on Suomen maakunnista ainoa, joka on Suomen sisäisessä ulkomaalaistaustaisten muuttoliikkeessä selkeästi plussalla. Monet tulevat pääkaupunkiseudulle, mutta kasvavassa määrin myös kehyskuntiin. Niihin on muuttanut runsaasti ulkomaalaistaustaisia myös Espoosta, Helsingistä ja Vantaalta.

Vuoden 2023 lopussa ulkomaalaistaustaisten osuus maakunnan väestöstä oli 18 %, Manner-Suomen maakunnista selvästi eniten.

Keravalla ulkomaalaistaustaisten osuus väestöstä oli vuoden 2023 lopussa jo 16,5 %. Tässä mielessä Kerava lähestyy Helsinkiä, jossa väestönsuuden kasvu on hitaampaa. Saa nähdä meneekö ohi vielä ennen vuotta 2030? Ulkomaalaistaustaisten väestönsuus oli yli 10 % myös jo Kirkkonummella ja Kauniaisissa.

Suhteellisen osuuden kasvukehitystä vauhdittaa Uudenmaan muu väestökehitys. Ilman ulkomaalaistaustaisia väestö olisi vähentynyt miltei kaikissa maakunnan kunnissa vuonna 2023, ja monissa se väheni sittenkin. Monessa kunnassa miinusmerkkisiä väestömuutosvuosia on jo useita peräkkäin.

Syntyvyys on maakunnassa matalalla tasolla, ja samanaikaisesti väestö ikääntyy toisesta päästä. Sen lisäksi, että työikäinen väestö on monin paikoin absoluuttisesti laskussa, väestöllinen ja sitä myöten myös taloudellinen huoltosuhte ovat entistä epäedullisempia. Jos työpaikkoja ja palveluja halutaan säilyttää, muuttajia siis myös tarvitaan.

Heille voi myös olla paitsi tilausta myös tilaa, koska asuntoja vapautuu ilman lisärakentamistakin. Jo nyt halvemmat asumiskustannukset ovat vetäneet pääkaupunkiseudulta paitsi suomalaistaustaisia myös ulkomaalaistaustaisia. Myös Suomeen muuttaneet pyrkivät tekemään rationaalisia valintoja omien mieltymystensä ja resurssiensa ristipaineessa.

Suomessa on työperusteisen maahanmuuton lisäämisestä käyty aika paljon julkista keskustelua, ja se myös jatkuu varmasti tulevaisuudessa. Monelta osin tämä keskustelu on kuitenkin ollut vahvasti idealistista. Uusimaa on Manner-Suomen maakunnistamme ainoa, jossa on paitsi tarvetta tulijoille myös aitoja edellytyksiä saada heitä suuremmassa määrin ulkomailta.

On kuitenkin epätodennäköistä, että lähitulevaisuudessa ulkomaalaistaustaiset muodostaisivat suuren osan väestöstä maakunnan koko alueella, Hangosta Lapinjärvelle ja Kauniaisista Karkkilaan.

Niin laajaa maahanmuuttoa Suomeen tuskin koskaan kohdistuu.

Sen sijaan voi pitää kutakuinkin varmana, että kansainvälinen muutto Suomeen jatkuu edelleen, mahdollisesti jopa jonkin verran kasvaa nykyisestä. Globaalille liikkuvuudelle merkittävä syy on työvoiman tarve, ja sitä meillä tulee kyllä olemaan.

Näissä oloissa varmana voi pitää myös sitä, että muuttoa tapahtuu entistä enemmän myös pääkaupunkiseudun lähiympäristöön, Helsingin seudun muihinkin kuntiin kuin Keravalle, näillä näkymin ainakin Kirkkonummelle, Järvenpäähen, Nurmijärveen ja Tuusulaan.

Myös kauempana, melkoisella varmuudella Lohjalla ja Porvoossa, odotettavissa on ulkomaalaistaustaisen väestön määrän ja osuuden kasvua. Vaikka muutos ei olisi suuri, kaikkialla Uudellamaalla kannattaa opetella ajatukseen, että täällä on monenlaisia ihmisiä erilaisista taustoista.

Ei siis ole yhtään kaukaa haettava, että Uudestamaasta tulee maahanmuuttomaakunta, jota leimaa nykyistä paljon enemmän väestön vaihtuvuus ja moninaisuus, ihmisten erilaisuus. Jos näin käy, kehitykseen kannattaa suhtautua proaktiivisesti ja rakentavasti, ei tutkainta vastaan turhaan taistellen.

Maahanmuuttajien vastaanottamisessa tärkeää on sujuva asettautuminen ja tarvittaessa sen tukeminen. Monet löytävät paikkansa uudessa kotimaassa helposti, mutta useat esimerkiksi työn perässä tulleetkin tarvitsevat alkuun monenlaista apua ja tukea.

Kotoutumisessa ja sen edistämisessä paikallinen yhteisö on erittäin tärkeä. Sanotaankin, että koko kaupunki kotouttaa. Sitä se tekee paitsi julkisilla palveluillaan myös asenteillaan ja ilmapiirillään. Epäluulo ja nuiva suhtautuminen tuottavat pöydän toisella puolella samanlaista asennoitumista.

Kotoutumisessa ja sen edistämisessä paikallinen yhteisö on erittäin tärkeä.

Tärkeä on paitsi yhteenkuuluvuuden tunne, myös yhteiset pelisäännöt. Se, että kaikki kokevat olevansa samassa veneessä, jossa jokaista soutajaa tarvitaan. Ja se, että kaikilla on jaettu käsitys siitä, mikä on sallittua ja mikä kiellettyä ja minkä sopivuudesta on syytä keskustella.

Suomessa ollaan kotouttamista siirtämässä entistä vahvemmin kuntien vastuulle. Uusi laki kotoutumisen edistämisestä tekee ensi vuodenvaihteessa kunnista kotouttamisen ykköstoimijoita, joilla on aikaisempaa enemmän niin valtaa kuin vastuutakin.

Tämä on monella tapaa hyvä asia, mutta siirtymä ei ole vailla riskejä. Paikallisten toimijoiden vahva asema voi tuottaa lisää sirpaleisuutta entisestäänkin hajanaiseen järjestelmään. Myös kotoutumisen edistämisessä ja monikulttuurisuuden rakentamisessa tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä.

Näitä yhteisiä linjauksia olisi hyvä laatia kunta- ja seututasoin lisäksi myös maakunnan tasolle. Tärkeintä ei ole niinkään asioista päättäminen, vaan tehokas tiedonvaihto ja haasteista ja mahdollisuuksista keskusteleminen, toisilta oppiminen ja hyvien käytänteiden levittäminen.

Uusimaa on siis näin ajateltuna entistä useammalle Uusi Maa, jossa aloitetaan uutta elämää. Se on sitä myös nykyisille uusimaalaisille, joiden maa muuttuu, kun sinne muutetaan. Tähän muutokseen kannattaa suhtautua avoimesti ja rakentavasti, tarvittaessa myös asiallisen kriittisesti.

Kirjoittaja **Leea Lakka** on Helsingin yliopiston vieraileva tutkija, joka väitteli keväällä 2024 ysiluokan takarivin lukemisesta ja kirjoittamisesta.

Lukutaidon rapistumisessa heijastuu koko yhteiskunnan polarisaatio

Suomalaisnuorten lukeminen vähenee, kapeenee ja heikkenee. Luultavasti myös aikuisten lukutaito on rapistunut viime vuosina, mutta sitä ei mitata samaan tapaan. Kun puhe kääntyy lukemiseen, ensimmäisenä ajatellaan kirjoja. Päivittäinen lukeminen on kuitenkin yleensä jotain ihan muuta: uutiset verkon sanomalehdestä, kuulumiset somesta, lapsen edesottamukset Wilmasta, työkavereiden asiat Slackista ja asiakkaiden terveiset sähköpostista. Iltapäivällä pikainen Wikipedia-haku, kun tulee mieleen selvittää, syökö mikään eläin kyykäärmeitä (lähinnä petolinnut) ja iltapalaa varten tarkistus, montako desiä sokeria raparperivispipuuro kaipaakaan (kaksi).

Päivittäinen lukeminen on siis paitsi romaaneja myös monenlaista muuta toimintaa, jossa tekstiä hyödynnetään. Arjen tekstikeskeisyys kuitenkin

vaihtelee paljon. Tiedämme, että esimerkiksi mediankäyttö kasautuu ja kerrostuu.

[Vuonna 2020 julkaistun suomalaistutkimuksen](#) mukaan erityisen monipuolisesti erilaisia tekstilajeja eri kanavissa kuluttavien joukossa korostuvat liberaalit, korkeasti koulutetut kaupunkilaisnaiset. Vastaavasti erityisen niukasti, kapeasti ja harvakseltaan mediaa kuluttavien joukossa korostuvat maaseudun konservatiiviset, matalasti koulutetut miehet. Vastaavat [jakolinjat ovat nähtävissä myös politiikassa](#) – myös maailmankuvamme ja käsitykset tavoiteltavasta tulevaisuudesta polarisoituvat.

Nämä erilaiset arjet, elämäntyylit ja maailmankuvat ovat lasten ja nuorten kasvuympäristöjä. Osa nuorista kasvaa kodeissa ja perheissä, joissa tekstejä hyödynnetään monipuolisesti, niistä

keskustellaan ja niiden pariin kannustetaan. Lapset oppivat, että maailmasta voi ottaa selvää lukemalla ja että lukemisen parissa voi viihtyä.

On myös toisin. On koteja, joissa lukemisen rooli on vähäinen: aivan muita asioita tehdään ja arvostetaan. Lukeminen voi olla aikuisellekin hankalaa eikä kirjasto ole koskaan tullut tutuksi. Tai ehkä kielitaito ei riitä suomenkielisiin kirjoihin eikä omalla äidinkiellellä ole mainittavasti tarjolla luettavaa.

Hyvä- ja huono-osaisuuden kasautuminen ei ole ongelma, jonka koulu olisi aiheuttanut. Se on kuitenkin ongelma, joka enenevässä määrin annetaan koulun ratkaistavaksi. Erilaisissa ympyröissä varttuneet lapset tulevat kouluun, ja koulun tehtävä olisi koulia heistä kaikista riittävän taitavia lukijoita ja kirjoittajia. Polarisoituvat oppimistulokset osoittavat, että tehtävä alkaa käydä mahdottomaksi.

Uusimaa on tässä erityisen haasteen äärellä. Lukemisen huiput ja heikot ovat erityisen kaukana toisistaan pääkaupunkiseudulla. Lauttasaaresta Vesalaan on 21 kilometrin matka, mutta ero näillä Helsingin eri alueilla elävien nuorten elämänpiirissä on valtava. Esimerkiksi mediaanitulo on Lauttasaaresta yli puolitoistakertainen Vesalaan nähden. Lauttasaaresta 7 % nuorista

Pienillä ja keskikokoisilla paikkakunnilla tulevaisuudennäkymät voivat jäädä vaatimattomiksi, kuten väitöskirjanikin osoittaa.

mielii yläkoulun jälkeen ammatillisiin opintoihin, Vesalassa 57 %. Lauttasaaresta 93 % väestöstä puhuu kotikielenä suomea tai ruotsia, Vesalassa 58 %. Nämä kaikki ovat lukutaidon takaa tunnistettuja tekijöitä. Ne ja lukuisat muut tekijät yhdessä muodostavat maiseman, josta lapset ja nuoret ponnistavat maailmaan.

Keskustan ja lähiöiden välinen kuilu ei ole ainoa, jonka yli Uudellamaalla on kurotettava. Pienillä ja keskikokoisilla paikkakunnilla tulevaisuudennäkymät voivat jäädä vaatimattomiksi, kuten [väitöskirjanikin](#) osoittaa. Lähtemisen ja jäämisen kysymystä tarkastellaan usein harvaan asutun maaseudun ilmiönä, mutta päätöstä on työstettävä myös Uudellamaalla. Reunakuntien vähenevät palvelut, opiskelu- ja työpaikat vaikuttavat nuorten valintaan siitä, jäävätkö he kotipaikkakunnalleen vai lähtevätkö he. Nämä pohdinnat taas heijastuvat asennoitumisena jo yläkouluun – ja siellä ne usein todentuvat joko lukemisen harjoitteluna tai siitä kieltäytymisenä.

Pohjimmiltaan lukutaidon heikkenemisessä on kyse lukemisen vähenemisestä; lukemaan oppii vain lukemalla. Kuitenkin juurisyyt vähäiselle lukemiselle ovat lopulta arjessa – siinä, mihin aika kuluu, mitä arvostaa ja mihin tähtää. Siksi lukutaidon heikkoutta ja koulun hankaluuksia lukemisen ja kirjoittamisen opetuksessa tulisi lähestyä ongelmana, joka meidän on ratkaistava yhdessä, ja ennen kaikkea koulun ulkopuolella.

Käytännössä tarvitaan laajaa ja päättäväistä segregaatiota purkavaa politiikkaa, joka huomioi erilaisten perheiden ja alueiden erilaiset tarpeet, tukee kaikkia nuoria valoisin tulevaisuudennäkymiin ja tasaa hyvinvoinnin eroja. Tavoitteen tulee olla, että kaikkialla Suomessa kasvaa uteliaita, tulevaisuuteensa luottavia lapsia.

Sillä uteliaisuus ja lukutaito kulkevat käsi kädessä – kumpikin kun ruokkii toista.

Kirjoittaja **Sofia Laine**
työskentelee tutkimusprofessorina
Nuorisotutkimusseurassa. Hän on
valtiotieteiden tohtori ja dosentti.

Nuoret ja tulevat sukupolvet ainoalla planeetallamme

Kiitollisuus

Kun ajattelet nuoria ja nuoruutta nyt ja tulevaisuudessa, mitkä asiat saavat sinut kiitolliseksi? Ensimmäisenä ajattelen [Nuorisobarometrin](#) (Kivijärvi 2023) tulosta siitä, että valtaosalla suomalaisista nuorista menee onneksi edelleen hyvin. Voidaan ajatella, että tällä isolla joukolla on riittävästi resilienssiä, kykyä sopeutua muuttuviin tilanteisiin sekä palautua haastavistakin tapahtumista, jatkaa kasvuaan kohti aikuisuutta varsin tyytyväisenä elämäänsä.

Toiseksi ajattelen oppivelvollisuutta 18 ikävuoteen ja maksutonta toisen asteen opiskelua, johon tosin nyt [kohdistuu Suomen hallituksen taholta leikkauksia](#). Katse kääntyykin kuntiin: mitkä ovat niiden mahdollisuudet tukea tasa-arvoisempaa oikeutta kaikille nuorille suorittaa toisen asteen tutkinto jatkossakin maksutta.

Kolmanneksi mietin laadukasta nuorisotyötä, jota tehdään kunnissa ja erilaisissa järjestöissä

nuorten hyvinvoinnin ja hyvän elämän tukemiseksi. Esimerkiksi tuoreessa [Nuorisotutkimusseuran tutkimuksessa](#) Antti Kivijärvi, Tomi Kiilakoski ja Eila Kauppinen (2024) ovat systemaattisesti selvittäneet kuinka yläkouluilla tehtävä koulunuorisotyö näyttäisi vaikuttavan kouluhyvinvointiin vähäisenä koulukiusaamisena, hyviksi koettuina vaikuttamismahdollisuuksina ja luokkahenkenä.

Itse pyrin aktiivisesti tarkastelemaan nuoruutta yksilö-, ryhmä-, paikallis-, kunta- ja kansallistasojen lisäksi planetaarisella tasolla. Siksi olen hyvin kiitollinen, että YK:n lapsen oikeuksien komitea vaatii valtioilta kiireellisiä toimia lasten suojelemiseksi ilmastonmuutokselta ja ympäristöongelmilta.

Komitea julkaisi elokuussa 2023 [sitovan ohjeistuksen](#) eli yleiskommentin siitä, mitä valtioiden on tehtävä suojellakseen lapsen oikeuksia puhtaaseen, terveelliseen ja kestäväan ympäristöön. Puhdas ja kestävä ympäristö on lapsen

oikeus itsessään, mutta lisäksi edellytys laajalti muidenkin lapsen oikeuksien toteutumiselle.

Upeaa on, että yli 16 000 lasta 121 maasta osallistui yleiskommentin laatimiseen. Yleiskommentissa todetaan, että lasten näkemykset on otettava huomioon ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja kaikkien ympäristöön liittyvien lakien, hankkeiden ja päätösten yhteydessä on tehtävä lapsivaikutusten arviointi.

Maailman surun kohtaaminen

Maailman tila on hälyttävä. Myös maailman talousfoorumi on havahtunut planetaariseen epätasapainoon. Se julkaisi tammikuussa 2024 globaalin [riskiraportin](#), jossa arvioidaan merkittävimpiä ja todennäköisimpiä lyhyen ja pitkän aikavälin kansainvälisiä riskejä.

Kyselyyn vastasi vuoden 2023 syksyllä noin 1500 korkeakoulujen, talouselämän, hallitusten, kansainvälisen yhteisön ja kansalaisjärjestöjen asiantuntijaa ympäri maailman. Globaaleiksi riskeiksi kyselyssä määritellään ilmiöt, joilla on tapahtuessaan merkittävä vaikutus kansainväliseen talouskasvuun, väestöön tai luonnonvaroihin.

Tulevan kymmenen vuoden aikajänteellä, neljä suurinta riskiä liittyy ilmastomuutokseen ja luontokatoon: 1) äärimmäiset säätapahat; 2) maapallon järjestelmän kriittinen muutos (ts. yhden tai useamman peruuttamattoman ”keihäuspisteen” ylitys); 3) biodiversiteetin kato ja ekosysteemin romahdus; 4) luonnonvarojen puute.

Lista on hengästyttävä ja vakava. Se jatkuu tekoälyn mukaan tuomilla kasvaneilla riskeillä väärään ja harhaanjohtava tietoon (5), kyberturvattuuteen (7) ja muihin tekoälyn käytön kielteisiin vaikutuksiin (6). Ilmastomuutoksen aiheuttama ilmastopakolaisuus, saastuminen (10), työelämän muutokset ja yhteiskuntien polarisaation (9) lisäävät konfliktien riskejä työntäen ihmisiä vastentahtoiseen muuttoliikkeeseen

(7). Tämä kaikki liittyy mitä suurimmin nuoriin ja heidän tulevaisuuteensa – samoin kuin tulevien sukupolvien hyvän elämän mahdollisuuksiin.

Kuten Arto O. Salonen ja Mikko Kurenlahti kirjoittavat: “[...] ylikuluttaminen riisuu tulevat sukupolvet elämän mahdollisuuksista. [...] muutos tapahtuu joka tapauksessa, ennemmin tai myöhemmin. Hallittu muutos on toivottavampi kuin pakon edessä toteutettu.” (Salonen ym. 2021, 65.)

Näkeminen uusin silmin

Miten löytää tie parhaaseen mahdolliseen tulevaisuuteen tämän päivän ja tulevaisuuden lapsille ja nuorille? Moni on ehdottanut ratkaisuksi monilajista ja -kulttuurista yhteyttä, yhteistyötä sekä ennakkoluulottomuutta erilaisuutta kohtaan:

”Ehkäpä hyvä tulevaisuus alkaa rakentua siitä, että miellämme sinun ja minun elämäntehtäväksi toisissamme olevan luovuuden, innostuneisuuden ja elämänpalon kannattelemisen. [...] Tällainen yhteenkuulumisen mukanaan tuoma luottamus ja toivo kantaa meitä loppujen lopuksi enemmän kuin materiaalisen hyvinvoinnin tuottama vauraus.” (Salonen ym. 2021, 51.)

Jos suhtautuisimmekin epävarmaan tulevaisuuteen haasteena mielikuvitukselle, toisen tekemisen mahdollisuutena. Annetaan tilaa jokaisen kuulla, mitä hän pitää arvokkaana ja millaista kestävää tulevaisuutta hänen olisi mahdollisuus ryhtyä rakentamaan näistä arvoista käsin (ks. myös Helne & Hirvilampi 2021). [Ekososiaalisella kasvatuksella](#) on tärkeä tehtävä, jotta opimme näkemään toisin (Keto ym. 2022).

Eteneminen

”Oikean suunnan saa selville kysymällä, mistä meidän jälkeemme elävät ihmiset tulevat meitä kiittämään. Mitä olisi se jokin, jonka

saavuttamisesta meitä myönteisesti muisteltaisiin – joka kertoisi rakkauden, arvostuksen ja hyvyyden saaneen sijaa maailmassa meidän kauttamme. [...] sivistynyt ja muiden edun huomioiva ihminen ei voi loppujen lopuksi tavoitella vähempää kuin sitä, että hyvään elämään tarvittavaa riittää tarpeeksi jokaiselle.” (Salonen ym. 2021, 70.)

Olen seurannut ilmastohätätilaa, nuoria ympäristö- ja ilmastoliikkeissä, heidän toimijuuttaan sekä [surua ja ahdistusta ilmastonmuutoksesta ja lajikadosta](#) (mm. Hirvilammi ym. 2022). Ihmislajin aiheuttama planetaarinen epätasapaino on saanut minut esittämään nuorisotutkimuksen kentälle uuden avauksen: [planetaarisen nuorisotutkimuksen](#), jossa nuorisotutkimus asemoituu tutkimuksen avulla ylläpitämään elämää nyt ja tulevaisuudessa tuleville sukupolville. Tärkeää on moniroolinen yhteistyö. Kutsunkin tutkijoita, nuoria ja nuorten parissa eri tavoin työskenteleviä mukaan.

Planetaarinen nuorisotutkimus kannustaa samastumaan nuoriin sukupolviin ja tekemään päätöksiä lapset, nuoret ja tulevat sukupolvet priorisoiden (Laine 2023). Siinä nähdään oleelliseksi irrottautuminen poteroituvasta kansallisvaltioajattelusta sekä kurottautuminen kohti globaalia ja planetaarista katsantoa: ihmiskunnan olisi pyrittävä aktiivisemmin kohti systeemistä maailmanyhteisöajattelua, joka on avain myös globaalin etiikan kehittymiselle.

Jo 1974 monitieteinen tiedeyhteisö Rooman klubi kannusti ihmiskuntaa kohti globaalia etiikkaa (Mesarovic & Pestel 1975). Samansuuntaisesti planetaarinen nuorisotutkimus tutkii ja pohtii lisäksi sitä, miten ihmisen suhdetta luontoon olisi mahdollista muuttaa sopusointuisammaksi, ja millaista voisi olla elämä planeetan kantokyvyn sisällä – omasta ja yhteisöjen terveemmästä ja tasapainoisemmasta elämästä sekä kaiken elollisen ja olevan kestävästä hyvinvoinnista huolehtien (Mesarovic & Pestel 1975; Laine 2023).

Tämän kirjoituksen väliotsikot tulevat Joanna Macyn ja Molly Brownin (2022) vuosikymmenien työskentelyn pohjalta rakentamasta spiraalimallista – he kannustavat ajatteluun ja luovaan työskentelyyn tässä järjestyksessä. Toivon spiraalin auttavan lukijoita suunnan hahmottamiseen kohti kestävää, monilajista tulevaisuutta nuorille sukupolville.

Lähteet:

Global Risks Report 2023. Maailman talousfoorumi. <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>

Helne, Tuula & Hirvilammi, Tuuli (2021). Puristuksissa? Nuoret ja kestävä hyvinvoinnin ehdot. Helsinki: Kela.

Hirvilammi, Tuuli & Laine, Sofia & Ojala, Satu (2022) Ekososiaaliset, talousmyönteiset ja vastustajat. Nuorten kolme asennoitumista kestävä kehityksen arvoihin. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoneuvosto, julkaisuja 237, 169–188.

Keto, Sami & Foster, Raisa & Pulkki, Jani & Salonen, Arto O., & Värri, Veli-Matti (2022). Ekososiaalinen kasvatus: Viisi teesiä ratkaisuehdotuksena antroposeenin ajan haasteeseen. *Kasvatus & Aika*, 16(3), 49–69. <https://doi.org/10.33350/ka.111741>

Kivijärvi, Antti & Kiilakoski, Tomi & Kauppinen, Eila (2024) Kouluhyvinvoinnin rakennuspalikoita – tutkimus nuorisotyön vaikutuksista yläkouluissa. Teoksessa Antti Kivijärvi & Tomi Kiilakoski & Eila Kauppinen (toim.) Poikkeusoloista uuden kynnykselle. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 249, 113–144.

Kivijärvi, Antti (toim.) (2023) Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 244 & Valtion nuorisoneuvosto.

Laine, Sofia (2023) New Framework Proposal: Planetary Youth Research. *Youth and Globalization*, 5(1), 15–43. <https://doi.org/10.1163/25895745-bja10027>

Macy, Joanna & Brown, Molly (2022) Coming back to life. Gabriola Island: New Society.

Mesarovic, Mihajlo & Pestel, Eduard (1975 [alkup. 1974]). Ihmiskunta tienhaarassa. Roman klubin toinen raportti. Helsinki: Welin+Göös.

Salonen, Arto O. & Kurenlahti, Mikko & Jaaksi, Ari (2021) Rakkautta ja valoa. Tie hyvään tulevaisuuteen. Jyväskylä: Docendo.

Kirjoittaja **Kari Herlevi** vetää Sitran Kestävyysratkaisut-teeman Globaali yhteistyö -tiimiä. Hän on kiertotalouden ja kestävyysratkaisujen moniosaaja.

Ei pelkästään poutapilviä Suomen kiertotaloustaivaalla

Vaikka Suomi on tavoitellut pitkään paikkaa kiertotalouden kärkimaana, jäämme tavoitteiden toteutuksessa kuitenkin jälkeen useista muista EU-maista. Suomen kiertotalousaste on matala ja monilla mittareilla olemme Euroopan keskitasoa.

Suomella on kunnianhimoisia tavoitteita raaka-aineiden kulutuksen vähentämiseksi, mutta asiantuntijoiden arvioiden mukaan nykyisillä toimilla näitä tavoitteita ei saavuteta. Lisäksi edelleen usein nousee esille käsitys, että kiertotalous on lähinnä kierrätystä, vaikka kyseessä on paljon laajempi käsite. Kiertotalouden ytimessä ovat esimerkiksi digitaaliset ratkaisut, uudelleenkäyttö- ja valmistus, korjauspalvelut sekä jakamistalouden ratkaisut.

Erilaisten politiikkasuositusten mukaan kiertotalousohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää muutoksia toimintaympäristössä, toimialatasolla ja myös yksittäisten yritysten

toimintatavoissa. Tarvitaan myös enemmän konkreettisia tavoitteita ja mittareita, ja näiden toteutumista on seurattava ja arvioitava säännöllisesti. Lisäksi tarvitaan vahvempia resursseja ja rahoitusta kiertotalousohjelman toimeenpanoon Suomessa.

Haasteista huolimatta yritysten innovointi on jatkunut kiertotalouden alueella vahvana, ja siksi kiertotalouden tulevaisuus Suomessa näyttää lupaavalta liiketoiminnan näkökulmasta. Teknologian ja innovaatioiden rooli tulee olemaan keskeinen myös jatkossa.

Vuonna 2024 suomalaiset yritykset saivat myös merkittäviä rahoituksia EU:lta tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan vihreän siirtymän toteuttamiseksi. Esimerkiksi digitalisaatio ja tekoäly voivat tehostaa materiaalien kierrätystä ja vähentää jätteen määrää. Lisäksi kuluttajien asenteiden muutos kohti kestävämpää kulutusta tukee kiertotalouden kehitystä.

Myös Suomen kansallinen kiertotalouden green deal voi olla merkittävä askel kohti kestävämpää tulevaisuutta. Green deal -sopimusten ja niihin liittyvien sitoumusten avulla etsitään ratkaisuja ilmastohaasteisiin, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, luonnonvarojen ylikulutukseen ja kiertotalouden edistämiseen Suomessa.

Kiertotalouden edistymisen kannalta ratkaisevassa roolissa ovat Euroopan komission tulevat toimet. Tähän asti kunnianhimon taso on EU:ssa ollut korkealla, mutta millaisia suunnitelmia uudella komissiolla on, selviää vasta myöhemmin. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että biotalouden rooli tulee nousemaan aiempaan verrattuna ja toisaalta kiertotaloutta pyritään integroimaan yhä enemmän muihin alueisiin. Myös teollisen kiertotalouden merkitys korostuu jatkossa.

Uudellamaalla on erityisiä mahdollisuuksia edistää kiertotaloutta ja viime vuosina on jo otettu merkittäviä edistysaskeleita. Alueella on vahva teollinen perusta ja monipuolinen yrityskehitys, joka voi hyötyä kiertotalouden periaatteista.

Uudenmaan kiertotalouslaakso kokoaa yhteen eri alojen asiantuntijat, yritykset ja organisaatiot kehittämään kiertotalousratkaisuja ja jakamaan parhaita käytäntöjä. Kiertotalouslaakso voi toimia edelläkävijänä ja tarjota alustan uusille innovaatioille ja yhteistyöhankkeille sekä toimia yhteistyöalustana eri toimijoille, kuten yrityksille, tutkimuslaitoksille ja julkiselle sektorille. Se voi myös tarjota konkreettisia esimerkkejä ja visioita siitä, miten kiertotalous voi edistyä Uudellamaalla.

Uudenmaan kiertotalouslaakso keskittyy erityisesti alueen näkökulmasta keskeisiin sektoreihin, kuten ruoka, rakentaminen, muovit ja tekstiilit sekä sähkö- ja elektroniikkalaitteet. Pohdinnassa oleva Uudenmaan green deal voisi toimia esimerkkinä myös muille maakunnille.

Haasteitakin alueella silti riittää, kuten kuluttajien tietoisuuden lisääminen kiertotaloudesta ja uusien kiertotalousratkaisujen skaalaaminen

Uudellamaalla on erityisiä mahdollisuuksia edistää kiertotaloutta ja viime vuosina on jo otettu merkittäviä edistysaskeleita

laajempaan käyttöön. Yhtenä kiinnostavana uusimaalaisena esimerkkinä käy Infinited Fiber Company. Yhtiö on kehittänyt innovatiivisen teknologian, joka muuntaa tekstiilijätteen korkealaatuiseksi kuituksi nimeltä Infinna. Tämä kuitu voidaan käyttää uusien vaatteiden valmistukseen, mikä vähentää tekstiilijätteen määrää ja edistää kiertotaloutta muotiteollisuudessa. Infinited Fiber Companyn teknologia on saanut kansainvälistä huomiota ja se on merkittävä askel kohti kestävämpää tekstiiliteollisuutta.

Kiertotalouden positiivinen tulevaisuus Suomessa vaatii merkittäviä jatkopanostuksia. Uudenmaan erityispiirteet ja kiertotalouslaakson teot voivat toimia esimerkkinä muille alueille ja edistää kestävästä kehityksestä koko maassa. Teknologian ja innovaatioiden kehitys, kansallinen green deal ja Euroopan Unionin aloitteet tarjoavat toivottavasti vankan perustan kiertotalouden edistämiseksi jatkossa.

Toukokuussa 2025 Brasilian São Paulossa järjestettävä Maailman kiertotalousfoorumi on hyvä paikka seurata kiertotalouden globaalia tilaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia. Foorumia voi seurata myös verkon kautta. Tervetuloa mukaan!

Kirjoittaja **Minna Pappila** työskentelee johtava tutkijana Suomen ympäristökeskuksessa. Hän toimii myös Luontopaneelin toisena varapuheenjohtajana.

Luonto osana kuntien toimintaa

Luonnon monimuotoisuus on kaiken elämän perusta. Luonnon monimuotoisuus eli biodiversiteetti turvaa ekosysteemipalvelut, kuten puhtaan veden, ilman ja ravinnon, joita suomalaiset tarvitsevat arjessaan. Monimuotoisen lähiluonnon terveyshyödyistäkin tulee jatkuvasti lisää tutkimustietoa.

Monimuotoinen luonto on myös talouskysymys. Taloutemme kasvu pohjautuu nyt luonnonvarojen käytön jatkuvaan lisääntymiseen, vaikka monimuotoisuuden heikkenemisen on todettu heikentävän myös talouttamme¹. Tulevaisuudessa luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen merkitys korostuu myös ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa. Tarvitsemekin kestävyysmurrosta – syvällistä yhteiskunnallista muutosta, joka ohjaa irtautumiseen kestävästä luonnonvarojen kulutuksesta ja luonnon köyhdyttämisestä.²

Suomessakin luonto köyhtyy ihmisen toiminnan vuoksi, eikä heikkenevä suunta vielä nykytoimin

käänny parempaan. Heikkeneminen olisi ensin saatava pysähtymään, minkä jälkeen voimme kääntää suunnan kohti luonnon elpymistä.³

Pelkkä suojelualueiden perustaminen ei riitä suunnan muuttamiseen, kun luontoa samalla nakerretaan toisaalla muun muassa rakentamalla. Suojelun lisäämisen ohella on ennallistettava heikentyneitä alueita ja huomioitava luonnon monimuotoisuus paremmin käytössä olevien metsien, peltojen ja rakennettujen viheralueiden hoidossa ja käsittelyssä. Samalla on mahdollisuus tehdä ympäristökasvatustyötä, joka lisää luontotekojen hyväksyttävyyttä sekä innostaa myös asukkaita ja yrityksiä toimimaan.⁴

Monimuotoinen luonto on myös talouskysymys.

Luontohaittojen hallinnassa puhutaan usein lieventämishierarkiasta:

- Ensisijaisesti välttä haittoja.
- Kun välttäminen ei ole mahdollista, lievennä eli vähennä haittoja.
- Ennallista heikentyneitä luontoarvoja.
- Hyvitä jäljelle jäävät haitat toisaalla ekologisella kompensaatiolla.⁵

Kuntien ja maakuntien käytössä on monipuolisesti keinoja lieventämishierarkian eri vaiheiden toteuttamiseen, ja niitä on jatkossa otettava yhä aktiivisemmin käyttöön, jotta luontohaittoja saadaan leikattua.⁶

Kaavoitus on tärkein kuntien ja maakuntien käsissä oleva keino turvata luontoarvoja. Monimuotoisimpien luontoalueiden sekä niiden välisten yhteyksien hävittämisen ja heikentämisen välttäminen on erityisen tärkeää, sillä heikentyneen luonnon ennallistaminen ja uusien luontoarvojen tuottaminen on epävarmempaa sekä yleensä myös selvästi kalliimpaa kuin alkuperäisten luontoarvojen säästäminen. Jatkossa on hyödynnettävä entistä tehokkaammin jo käytössä olevia alueita, kuten vanhoja teollisuus-alueita tai muita rakennettuja tai voimakkaasti ihmisvaikutteisia alueita. Tätä jo tehdäänkin laajalti Uudellamaalla.

Perusteelliset ja ajantasaiset luontokartoitukset luovat hyvän pohjan kaavoitukselle ja luontohaittojen välttämiseksi. Niissä ei kuitenkaan aina pystytä tunnistamaan arvokkaita kokonaisuuksia

Olemassa olevan luonnon säästäminen on myös ilmastoteko.

ja yhteyksiä. Pelkästä pistemäisestä, tiettyjä lajeja tai yksittäisiä kohteita korostavasta luonnonsuojelusta tulisikin siirtyä tärkeiden ekosysteemikokonaisuuksien ja niiden välisten yhteyksien suojeluun.

Tämän vuoksi monet kunnat ja maakunnat hyödyntävät esimerkiksi maankäytön suunnittelun tukena Zonation-analyysia, joka on Helsingin yliopiston tutkijoiden kehittämä suojeluoptymoinnin työkalu, joka vertailee alueiden luontoarvoja ja auttaa tunnistamaan ne kohteet ja verkostot, joissa suojelu ja hoitotoimet tuottavat suurimman ekologisen hyödyn.

Kaavoituksen yhteydessä maakunnan ja kuntien olisi hyvä myös tunnistaa alueita, joilla suojele- ja ennallistamistoimilla voidaan vahvistaa luonnon monimuotoisuutta, ekologista yhteytyneisyyttä ja ekosysteemipalveluja. Näitä alueita voidaan kaavamerkinnöin varata myös kompensaatiokäyttöön.

Uudellamaalla rakentaminen ja kasvu on voimakasta, ja myös uusiutuvan energian vaatima maapinta-ala tulee lisääntymään, joten on käytettävä muitakin keinoja luontohaittojen välttämisen ohella. Lieventämistoimina kunnat voivat ottaa käyttöön tontti- tai alueellisen viherkertoimen sekä suosia viherkattoja ja kiinteistökohtaisen aurinkoenergian hyödyntämistä, hulevesikos-teikkoja sekä muita luonnon monimuotoisuutta parantavia luontopohjaisia ratkaisuja. Myös maankäytön vaikutuksia vesistöihin tulee vähentää ja säästää alkuperäistä kasvillisuutta rakentamisen yhteydessä mahdollisimman paljon.

Olemassa olevan luonnon säästäminen on myös ilmastoteko, sillä kestää pari-kolme vuosikymmentä ennen kuin rakentamisaikaisen työn helpottamiseksi kaadetun puun tilalle istutettu puu on sitonut niin paljon hiilidioksidia, että se kumoaa istutuksen aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt. Lisäksi tulisi ottaa käyttöön luonnonsuojelulain mukaiset ekologiset kompensaatiot, joiden avulla hyvitetään aiheutetut luontohaitat.

Kestävyyismurroksen edistämiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi tarvitaan luontoystävällisten käytäntöjen valtavirtaistamista kaikille sektoreille, jotta uudet toimintatavat vakiintuvat. Luontoon liittyvien moninaisten arvojen tunnistaminen kaikilla hallinnonaloilla tukee uusien johdonmukaisten hallinnon tapojen löytymistä ja siilojen purkamista.

Ei riitä, että vain erityisesti ympäristöasioihin perehtyneet henkilöt kunnan tai maakunnan hallinnossa toimivat aktiivisesti luontoarvot huomioivan suunnittelun ja käytäntöjen puolesta. Tarvitaan vahvaa poliittista tahtoa ja johtajuutta, jotta luontotoimet etenevät maakunnissa ja kunnissa tehokkaasti.

Maakunnat voisivat muun muassa laatia luontotiekarttoja eli yhteisen tulevaisuudenkuvan luonnon ja ihmisen yhteishyvinvoinnista ohjaamaan kaikkien hallinnonalojen työtä. Luontokadon pysäyttäminen on pitkän aikavälin tavoite, ja sen saavuttamiseksi on kaikkien alettava toimia määrätietoisesti jo tänään.

Tarvitaan vahvaa poliittista tahtoa ja johtajuutta, jotta luontotoimet etenevät maakunnissa ja kunnissa tehokkaasti.

Lähteet

1 Pouta, Eija ym. (2023). Poliittikasuositus: Luonnon monimuotoisuus ja talous – Muutospolkuja Suomessa Dasguptan raportin pohjalta. Luonnonvarakeskus. Policy Brief 3/2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-610-8>

2 Laako, Hanna ym. (2024). Kestävyyismurros edellyttää johdonmukaista ja läpileikkaavaa politiikkaa. Suomen luontopaneelin julkaisuja 4/2024. <https://luontopaneeli.fi/wp-content/uploads/2024/12/suomen-luontopaneelin-julkaisuja-4-2024-kestavyysmurros-edellyttaa-johdonmukaista-ja-lapileikkaavaa-politiikkaa.pdf>

3 Luontopaneeli (2023). Luontopaneelin raportti: Suomen luonnon tila ja tulevaisuus. <https://luontopaneeli.fi/ajankohtaista/luontopaneelin-raportti-suomen-luonnon-tila-ja-tulevaisuus/>

4 Kallio, Kirsi ym. (2024). Vaikuttavan ympäristökansalaisuuden edistäminen suomessa. Suomen luontopaneelin julkaisuja 3A/2024. <https://luontopaneeli.fi/wp-content/uploads/2024/11/suomen-luontopaneelin-julkaisuja-3a-2024-vaikuttavan-ymparistokansalaisuuden-edistaminen-suomessa.pdf>

5 Hohti, Jani, Nieminen, Eini ja Jalkanen Joel ym. (2022). Kunnat hidastamassa luontokatoa. Suosituksia luontohaittojen välttämiseksi, lieventämiseksi ja komensoimiseksi kuntien maankäytössä. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/83415/wisdom_letters_1-22_valmis2_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y

6 Pappila, Minna, Leskinen Paula ja Salokannel Veera (2023). Ekologisten komensaatioiden ja lieventämishierarkian rooli alueiden käytön suunnittelussa. Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XVI 2023, 168-213. https://www.edilex.fi/ymparistopolitiikka_ ja_oikeus/1000920003.pdf

Uudenmaan liiton julkaisu E 260 - 2025

ISBN 978-952-448-608-8

ISSN 2341-8885

**Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council**

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi